

Η διαχρονικότητα της ουτοπίας

Βασίλη Σεβδαλή,
Ταξίδι στην Ικαρία, Μυθιστόρημα.
Εκδόσεις Γεωργιάδη. Αθήνα, 2004.

Της Μαρίας ΜΕΝΕΓΑΚΗ*

Κυκλοφόρησε πρόσφατα το μυθιστόρημα του κ. Βασίλη Σεβδαλή, με τον γοητευτικό τίτλο: Ταξίδι στην Ικαρία.

Παίρνοντας στα χέρια μας το βιβλίο, παρατηρούμε αμέσως την καλαισθητική έκδοσή. Η ελκυστική εικόνα του εξωφύλλου, ο Φάρος του Κάβου Πάπα, σε καλεί να ονειρευτείς και εσύ μίαν αποδράση στο μακρινό και μοναχικό νησί του Αιγαίου.

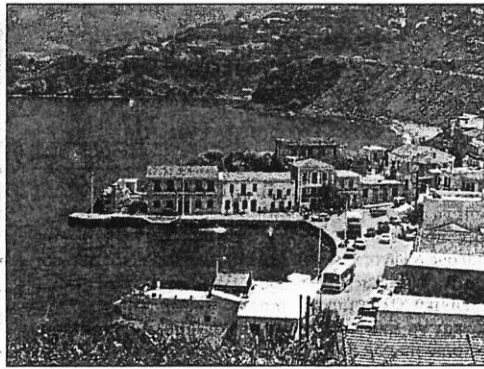
Ταξιδιώτης στο χώρο και στο χρόνο, αλλά και στον κόσμο των ιδεών, ο συγγραφέας αναζητά με πραγματική αγωνία το κοινωνικό ιδεώδες. Πριν από ενάμιση αιώνα και πλέον, το 1840, είχε κυκλοφορήσει ένα μυθιστόρημα του Γάλλου στοχαστή Etienne Cabet με τον ίδιο ακριβώς τίτλο: Voyage en carie.

Η λέξη voyage υποδηλώνει την τάση φυγής, την αναζήτηση του αλλού και του αλλιώτικου, κατά κανόνα του καλύτερου ή ακόμα και του τέλει. Στη γαλλική τέχνη και λογοτεχνία ως τέτοιος τόπος, ή μάλλον ου-τόπος, φυγής και ονείρου ήταν το νησί της Αφροδίτης, τα Κύθηρα.

Για πρώτη φορά ο Cabet, επέλεξε μια άλλη τοποθεσία, την Ικαρία, όπου μεταβαίνουν οι ήρωές του, όχι για να ξεφύγουν από την πληξη και την ανία της καθημερινής, πεζής, πραγματικότητας αναζητώντας ανείδωτες χαρές, αλλά για να παρατηρήσουν τον τρόπο ζωής ενός ολόκληρου λαού που για πρώτη φορά στην ιστορία είχε εφαρμόσει ένα κοινωνικό σύστημα που εξασφάλιζε σε όλους ισότητα, απόλυτη δικαιοσύνη και αρμονία στις σχέσεις των ανθρώπων.

Ο ήρωας του μυθιστορήματος του κ. Σεβδαλή, είχε μελετήσει τις ουτοπικές θεωρίες που άνθισαν στην Γαλλία, και στην υπόλοιπη Ευρώπη κατά τον 19ο αιώνα, και ταυτόχρονα είχε επηρεασθεί από τον καθηγητή που τον είχε καθοδηγήσει ο οποίος του τις αναζητήσεις. Όπως συχνά συμβαίνει, ο φοιτητής ταύτιζε τον καθηγητή με τους ονειροπόλους εκείνους στοχαστές του ρομαντισμού που ήθελαν να αλλάξουν τον κόσμο. Τον ακολούθησε στην Ελλάδα, ακολούθησε και το παράδειγμά του να διδάξει και αυτός στο Πανεπιστήμιο, αλλά, παρά τις σοσιαλιστικές διακηρύξεις, ένας στενά χρηματικός πολιτισμός επικράτησε και σε αυτή τη χώρα, η οποία, χωρίς καλά καλά να έχει γνωρίσει τη βιομηχανική επανάσταση, έμπαινε στη νέα εποχή της πληροφορικής και του μεγάλου κεφαλαίου. Το κραχ του χρηματιστηρίου, όπου πρωτοστάτησε ο «σεβαστός» κ. καθηγητής του, οδήγησε τον ήρωα στην απελπιστική θέση του Βρούτου, να θέλει να εξαφανίσει τον άνθρωπο που πίστεψε, θαύμασε και λάτρεψε όσο κανένα άλλο στη ζωή του.

Η φυγή από τον βούρκο της ελληνικής πρωτεύουσας τον οδηγεί εντελώς συμπτωματικά στο νησί της Ικαρίας. Εδώ τον περιμένει μια μεγάλη έκπληξη. Στη «Νικαριά» του Αιγαίου Πελάγους, ανακαλύπτει σιγά-σιγά την ουτοπική Ικαρία του Cabet. Οι άνθρωποι, στην ιδυλλιακή αυτή κοινωνία, δεν έχουν διαβρωθεί από τη δίψα του χρήματος, και γι' αυτό ζουν αρμονικά, χωρίς εντάσεις και συγκρούσεις. Υπάρχει «ψωμί για όλους». Η αμοιβαία εμπιστοσύνη, η παντε-

λής απουσία της κλοπής και κάθε είδους εγκληματικότητας δικαιώνει ακριβώς τον Γάλλο ουτοπικό που πρόβλεπε ότι στη φανταστική Ικαρία του «δεν θα υπάρχουν κλειδαριές στις πόρτες, δεν θα υπάρχουν φράχτες», κ.λπ.

Και τι να κλέψουν οι Ικαριώτες αφού εδώ «ανήκουν όλα σε όλους». Όταν ο ήρωας παραπονιέται ότι «του τα πήραν όλα» οι επιτήδευτοι του χρηματιστηρίου, τότε η κοπέλα του νησιού, η Διαμάντα, προικισμένη με την ομορφιά που της χάρισε η φύση και με μια έμφυτη λαϊκή σοφία, κάνει την απλή, αλλά τόσο ανατρεπτική για τον πολιτισμό μας παρατήρηση, πως κινδυνεύει λιγότερο όποιος δεν έχει τίποτε.

«Τότε, Κόνι, να κυκλοφορείς χωρίς παντούφλες και παπούτσια. Και δεν θα μπορεί κανείς να σου πάρει τίποτε, γιατί δεν θα έχεις τίποτε. Και θα αισθάνεσαι και γι' αυτό μόνο το λόγο ότι δεν κινδυνεύεις, ότι είσαι ελεύθερος» (σελ. 122).

Σ' αυτό το «αίλιμενο» αιγαίοπελαγικό νησί, θα βρεί ο ήρωας μια διέξοδο από την αγωνία του, ως άνθρωπου της καταναλωτικής κοινωνίας: ανεπαίσθητα και αβίαστα θα προσχωρήσει στο πιο σύγχρονο παγκόσμιο ιδεολογικό κίνημα: την οικολογία.

«Ανακάλυψα, αναλογιζέται

έκθαμβος, μια ζωή ενταγμένη στο ρυθμό της φύσης, όπου είσαι και συ ένα κομμάτι της. Παίρνεις απ' αυτή το απολύτως αναγκαίο για τη διαβίωσή σου. Και της προσφέρεις ό,τι σου περισσεύει για να το καταναλώσει μια άλλη οντότητα στην αλυσίδα της ζωής» (σελ. 73).

Και αλλού: «Φτασμένος άνθρωπος είναι αυτός που μπορεί να συντονίζεται πλήρως με τη φύση. Μπορείς να βρεις την ευτυχία, την ηρεμία, τη χαρά, μόνο αν ακούς τα μηνύματα της φύσης. Ο άνεμος όταν φυσάει, δίνει μηνύματα» (σελ. 129).

Η λέξη «χαρά», που τείνει να εξαφανιστεί από τον αγχωτικό σύγχρονο πολιτισμό, χαρακτηρίζει, αντίθετα, την καθημερινότητα του ικαριώτικου λαού. Μια παρόμοια αγροτική κοινωνία είχε οραματιστεί κι ένας άλλος Γάλλος φιλόσοφος, ο Σαρλ Φουριέ, που ταύτισε στο έργο του τον σοσιαλισμό με τον ευδαιμόνα βίο. Στο φουριερίκο φανταστικό, όπως στην Ικαρία, υπάρχει απόλυτος σεβασμός της φύσης, αξιοποίηση όλων των στοιχείων της. Ο ρυθμός της δουλειάς δεν παραβιάζει τον βιορυθμό των ανθρώπων: είναι αργός, φυσικός και διακόπτεται από ευχάριστα διαλείμματα κειφίου.

«Και πώς γίνεστε ευτυχείς; - Με το κρασί και το

χορό, με το να κερδίζεις κάθε στιγμή σου».

Σε μια τέτοια ιδυλλιακή κοινωνία, ο έρωτας, απαλλαγμένος από το «προπατορικό αμάρτημα», είναι αγνός και ελεύθερος. Η κεντρική ηρωίδα, η Μαντώ, αναδεικνύει άφοβα τη σωματική ομορφιά της και επιλέγει αβίαστα το σύντροφό της. Ο κοινωνικός περιγυρός, όχι μόνο δεν φθονεί τα νιάτα και την καλλονή της, αλλά, αντίθετα, την καμαρώνει και επιδοκιμάζει τις επιλογές της.

Όσο για τα παιδιά, αυτά ζουν «τελείως ελεύθερα και λίγο-πολύ τα προσέχουν όλοι».

Ο ίδιος ο Θεός, όπως ακριβώς το διαβεβαίωνε ο Φουριέ, είναι ο πρώτος που νοιάζεται για την ευτυχία των ανθρώπων, «γιατί τι άλλο θα μπορούσε να θέλει ο Θεός από το να κάνει τους ανθρώπους ευτυχισμένους; θα ήθελαν τον δυστυχισμένο; Τότε δεν θα ήταν Θεός!» (σελ. 83).

Το βιβλίο του κυρίου Σεβδαλή, ηθογραφικό και κοινωνικο-φιλοσοφικό, είναι γραμμένο με γλαφυρότητα και με ένα ελαφρό και ευχάριστο χιούμορ. Είναι το βιβλίο ενός προσεκτικού παρατηρητή του σύγχρονου πολιτισμού μας. Μας παραπέμπει στο Διαφωτισμό, τότε που για αντίστοιχους λόγους είχε αναπνεύσει η ιδεολογία του «bon sauvage» και της επιστροφής στη φύση. Μας παραπέμπει στην κατ' εξοχήν περίοδο της ουτοπίας, στον μεγαλειώδη και πολυτάραχο 19ο αιώνα, αλλά και στην αναλαμπή του 20ού, που είναι ο «Μάης του 1968».

Καθώς «ο άνεμος που φυσάει στέλνει μηνύματα», όπως διαβάζουμε στο μυθιστόρημα, έτσι και ο συγγραφέας του μας στέλνει το μήνυμα, πως χωρίς οράματα, χωρίς Κύθηρα, χωρίς Ικαρίες, η ζωή γίνεται κάποτε βαρετή, ίσως και αφόρητη.

Κλείνοντας το βιβλίο νιώθουμε έντονη τη νοσταλγία για το πανέμορφο αιγαίοπελαγικό νησί με την «αυθεντική ζωή». Μαζί με τη Μαρία, τη δεύτερη ηρωίδα του μυθιστορήματος, και όπως άλλοτε ο Καμπέ, δεν έχουμε παρά να πούμε κι εμείς: «Πάμε να γνωρίσουμε την Ικαρία».

* Η Μαρία Μενεγάκη είναι καθηγήτρια Ιστορίας του Γαλλικού Πολιτισμού και πρόεδρος του Τμήματος Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Μνήμη Αγγλαΐας Γκούρου - Λιάππ

Στη μνήμη της αγαπημένης μου θείας Αγγλαΐας Γκούρου - Λιάππ, ενός μοναδικού ανθρώπου, σπάνιας αγωνιστριας, που τόσα μας δίδαξε με το ήθος της, προσφέρω στην «ΑΥΓΗ» 30 ευρώ και στην Πολιτική Κίνηση του Συνασπισμού Λάρισας 40 ευρώ.

Μαρίνα ΜΗΤΡΟΠΟΥ

36 χρόνια από τη δολοφονία του Γιώργου Τσαρουχά

36 χρόνια πριν -9 Μαΐου 1968- ο αγωνιστής με το υψηλό ήθος, τη λεβεντιά, το ανοιχτό μυαλό και την πίστη στα «δικαια του λαού» μαρτύρησε και ξεψύχησε στα χέρια των βασανιστών του στα μπουρνούμια της χουντικής ΚΥΠ Θεσσαλονίκης, στο Γ' Σώμα Στρατού.

Μια σερνή μορφή, με αδιάκοπη, σημαντική συμβολή και παρουσία στους κοινωνικούς και πολιτικούς αγώνες από τα μαθητικά του χρόνια ως τον πρόωγο θάνατό του σε ηλικία 56 ετών, ένας κομμουνιστής περήφανος, μαχητικός, που ανταμείφθηκε από τους «εθνικόφρονες» με διωγμούς, φυλακίσεις, εξορίες και τελικά τον θάνατο.

36 χρόνια ο Γιώργος Τσαρουχάς είναι πάντα κοντά σε αυτούς που τον έζησαν, στα παιδιά του και τα εγγόνια του, αλλά σε όσους άκουσαν γι' αυτόν και μοιράζονται μαζί του τα ιδανικά της δημοκρατίας, της ελευθερίας και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

Η οικογένειά του προσφέρει 150 ευρώ στην «Εταιρεία Διάσωσης Ιστορικών Αρχείων Κ. και Δ. Μακεδονίας».